

(Роман)

Настаните во овој роман – хроника се вистинити. Имињата, исто така. Со ова, во името на вистината, се оправдувам за евентуалниот впечаток дека фактите влијаеле врз естетиката на делото. Уверен сум дека во многу случаи треба да се претпочитаат вистината и фактите.

Авторот

Саво Костадиновски

НАМЕСТО ВОВЕД

Моето животно искуство ми потврдува дека колку човек порано се одвои од родното место, толку подолго во животот му траат носталгиите за него.

Јас сум откорнатик уште од раѓање. И затоа целиот мој живот, со сето битие, и во сето творештво – трагам по корените. Целиот живот ми е еден голем копнеж - по родниот крај. Тоа кај мене е најголемиот остаток од балканскиот менталитет, иако веќе со децении сум со германизиран менталитет.

Јас сум откорнат веднаш по раѓањето, потоа вратен во рани години во родното место, па доброволно мигриран. Тоа самооткорнување го направив на малолетни години. Си помислувам дека можеби поради тоа сум толку опседнат со роднокрајните корени. Можеби ме прогонува некоја затскриена грижа на совеста, па јас се однесувам така како да си барам прошка од себеси и од мојата совест, а прошката како да ја наоѓам во носталгијата.

Јас го носам проклетството на предците – проклетството на самопрогонство. Одамна сум го видел тоа, па во постари години почнувам да верувам дека тоа можеби преминало во генетско наследство.

Јас сум силно опседнат со родните корени, а цврсто вкоренет во германските предели. Тоа се моите два пункта, моите два дома, две татковини, мојата неизбежна дводомност како писател, мојата тежа и противтежа во животот. Две магнетни полиња, а таквите полиња не можат едно без друго. Без едното ја нема смислата на другото. Па си мислам: можно ли е некогаш во животот сосема да го напуштам едното или другото? Можно ли е да му се вратам на родниот предел, а да се откажам од германскиот корен? Можно ли е човек да чекори со една нога?

Чудни се патиштата Господови, но не помалку чудни се и животните патишта и крстопати.

Моите предци живееле во бурни времиња. Тие времиња повеќе биле невремиња отколку времиња. Несреќите им биле неизбежни во животот. Од мака го напуштале родното место, а со радост му се враќале. А мене – и мака и мачнина ме зафаќаат и кога не му се навраќам и кога му се враќам.

Моето отсуство од родниот крај трае долго, доволно долго што ја дочекав и глобализацијата на светот. Таа ми ги направи подостапни и меридијаните и родните предели, но не ми ги стивна копнежите и носталгиите. Како да сум роден да бидам заробен од нив. Можеби тие се алката искована од моите зборови, од зборовите што ги запишувам во моите книги. Зборовите ми се утеха, но алката сепак е тешка.

Зборовите што ги запишувам ја даваат најголемата смисла за с# што правам или што не правам. Тие се одраз на мојот живот: сведоштво на моето минато, смисла на мојата сегашност. Сите тие зборови се содржани во книгата на мојот живот.

А животот е отворена книга, како отворено море – непредвидливо и неизвесно.

И многу ми личи на заскитан брод по нашите мориња од спомени стари, за огништа драги, за нашиот раселен род.

Оти животот ми е една постојано неиспишана книга. Која никогаш не се испишува, колку и да пишувам. Секогаш ќе се доиспишува, с# додека раката ми пишува. А раката не пишува никому, мене ми пишува. Ми пишува за да не заборавам како се паметат спомените. Спомените се лични, ама ако не кажам дека ги имам, исто е како да ги немам.

Затоа и сум ја напишал оваа книга!

Беше слушнал Костадин дека некој од Долно Порече кој заминал во Америка на домашните им испратил чудна книга.

На неа не пишувало ништо, туку бил нацртан тој што ја испратил, и тоа толку убаво што изгледал како да е жив. Не толку убаво колку што се убаво нацртани светците на иконите, туку уште поубаво. Во Америка имало такви чудни машини што ги правеле тие живи цртежи поубави од иконите.

Си мислеше, кога ќе заmine во Америка и ќе ги присобере првите пари, ако не е многу скапо, ќе си порача да му направат една таква книга и ќе им ја испрати на домашните за да не забораваат како изгледа.

Ако не може тој да има таква „чудна книга“ од своите чеда, барем тие да имаат негова.

Ако не може тој да се потсетува на нивните ликови и убаво да ги памети, оти дечињата брзо растат и се менуваат, тогаш барем тие да го паметат од таквата книга.

А чудна работа е ликот, си мислеше. Само по неколку дена во Прилеп, кај што се задржа на пат за во Америка, почна да му се случува веќе да не може веднаш и многу точно да си ги замисли ликовите на своите дробни дечиња, како што можеше тоа да го направи со ликовите на постарите.

Откако стигна во Америка уште потешко му беше да го направи тоа и таквата тешкотија уште повеќе го измачуваше. Чувствуваше како да ги заборава своите дечиња, како да ги губи, како да губи дел од себе. Така ли оди тоа, си мислеше по малку исплашено, прво се губи ликот во мислата, потоа мислата за нив, па љубовта... Ама, не е можно, се тешеше. Но кога ли ќе се преплови уште еднаш, ама за назад, таа голема вода? Ќе дојде ли тој ден и ќе има ли крај на самотијава, ќе има ли крај на пловењето по таа бескрајна вода? Ќе дојде ли денот пак да стапнам на нашинска земја, денот кога ќе влезам во мојот двор, во мојата кука, да ги слушнам домашните гласови?

С# уште имаше сила да си ја замислува својата стара и вистинска дома, со многу детали, и с# уште кога го правеше тоа истовремено во своите сеќавања одекнуваа гласовите на домашните.

Сеќавањата најмногу го измачуваа. Си велеше, ако се истрошам, ако клапнам и ако, не дај боже, болест ме навјаса, тоа може да ми дојде најмногу од тегобата во душата.

Костадин не беше многу учен човек, но беше бистро планинско мажиште. Можеби затоа секогаш остануваше цврст, и покрај сета планина што натежнала во него. Кога заминуваше за на печалба тој знаеше дека параходот од Солун ќе плови само на запад, ќе ита по сонцето кое постојано ќе одминува и никогаш не ќе го стигнат пред заоѓање, зашто по морињата ќе плови со недели.

Костадин патуваше долго по зајдисонцето. Стигна дури во Америка. На тој пат и денот и зајдисонцето траеја подолго. Во Ботуше, пак, зајдисонцето беше многу кусо. Сонцето брзо се криеше над селото – на билото на Добра Вода.

Зајдисонцето го одведе далеку, но секогаш се потсетуваше дека во Америка сонцето изгрева откај неговиот крај. Размислуваше дали еден ден кога ќе треба да се тргне за дома и кога наместо да оди накај зајдисонце ќе патува спроти сонце, дали тогаш, си велеше, дали навистина тогаш ќе биде покус денот. Изгледа дека ќе биде така, ама пак деновите се броени и сите исто траат и патот по морињата ќе биде истиот, па ќе патувам ли, си помислуваше, повеќе денови на враќање отколку кога доаѓав во Америкава?

Тука не можеше да си ја реши загатката, а не сакаше некого да праша за тоа. И секојпат кога ќе помислеше на тоа му паѓаше потешко, се плашеше да не патува повеќе денови накај дома.

Од преголема мисла понекогаш како да си ја губеше ориентацијата, но секогаш знаеше накаде е запад, а накаде е исток. Дури и во сонот знаеше. За него веќе постоеја само две страни на светот. Исток и запад. Запад и исток.

По сета умора кога ќе легнеше навечер мислеше само за една страна. Кога легнуваше, само тогаш, немаше две, ами една страна за него – исток. Се навикна да заспива само кога беше завртен на исток – така сакаше да го пречека изгрејсонцето.

Со години за Костадина изгрејсонцето беше заспивање, измачување, мора, надеж...